

vstane tak krik in vriš, da druge podgane iz svojih lukenj prilezejo, hitro po deski na sodec gredó, pa precej v sodec pocepajo. Zmiraj večje vpitje in cviljenje privabi še drugih podgan, ki se vse tako polové.

Ta v nekem gospodarskem českem listu priporočani lov podgan popisuje v dunajskem listu „der praktische Landwirth“ neki dopisnik ter pravi, da vse to je sam skusil: Moje veselje je bilo že veliko, ko zvečer slišim tak vriš v sodcu; še večega veselja pa sem doživel drugi dan, ko v sodec pogledam in vidim, da je 47 podgan notri, ki so me tako milo gledale, da mi je težko bilo, jih pomoriti. Od tega časa, pravi, nisem več teh živali videl; ali so se vjele, ali pa so se preplašene kam drugam preselile.

Naj tudi naši gospodarji skusijo to past! Priporočana je zeló, veliko ne stane, zraven pa se še veliko smeha doživi.

Janez Sajč.

Národne stvari.

Naš narod leta 1867.

Če potujemo od Urala do Pireněj, od belega do črnega morja, od Pečore do Kvadalkvivira in v Ameriki od Magelanove ceste do Grönlandije, ne najdemo nikjer, s ponosom smemo reči, tako divnega, krasnega in zrelega naroda v političnem smislu, kakor je naš slovenski. Marsikter bralec se bo na to nasmehljaj in bode rekel, da je to prenapet národen fanatizem, ali pa oslepljena zaljubljenost v slovenstvo, ki iz teh vrstic govori; — pogledajte Angleže, Dance, Magjare, Čehe, Hrvate itd. — bode rekel — ki se za ustavne svoje pravice vedno tako krepko potezajo in imajo v povestnici svoji toliko divno izpeljanih bojov z zlatimi črkami vpisanih; — kaj so borni Slovenci, narod skoraj brez povestnice, proti tem velikanom ustavnega vojskovanja! — Al ravno to je dokaz za moje besede. Vsak teh národov ima za sabo več ali manj krasno zgodovino bitek za politične pravice in ustavnost, mi pa smo bili čez 1000 let v tej zadevi pravi „raja“ ali bolje rečeno političski „parija.“ Pa še neka druga prilika za nas veljá: kdo, ki se je količkaj v nemškem slovstvu ogle dal, se ne spominja „Peter Schlehmil's wundersame Geschichte“, ktero je slavni Chamisso napisal, in kjer pripoveduje, da je prečudni ta Peter svojo senco izgubil in med drugimi ljudmi pri žarkem solncu in pri polni luni se sprehajal brez svoje sence. — Kaj tacega se vendar ni sicer nikdar nikomur na tem svetu pripetilo. Al skoraj ravno tako, bi rekel, godilo se je našemu narodu z národnim imenom, kot nesrečnemu Petru s senco, kajti počenši od reformacije počelo se je naše skupno „slovensko“ ime čedalje bolj zgubljevati in bili smo do leta 1848 sami Štajarci, Kranjci, Korošci, Goričani itd., kar se ni vendar, kolikor mi je povestnica znana, nikdar nobenemu živečemu narodu pripetilo. Le čeznaravna žiljavost in nam prirojeno korenjaštvo, ko je že šlo skoraj vse, kar se narodnosti tiče, rakom žvižgat, nas je nehoté obvarovalo osode pruske in avstrijske Šlezije, polovice Poznanske itd. Tega strašnega spanja in smrčanja pa nismo mi krivi. Za to, kar so naši očetje v tolikih stoletjih zamudili, naj jim Bog grehe odpusti! al koristno ni bilo za nas.

Tem večji je čudež, ko se je na enkrat predramil ves narod, kakor pravica o kralju Matjažu pripoveduje, ko nenadoma za vse sovražnike kot novorojeni feniks priteče na volitveno polje in si vkljub največjemu nasilju, ki si ga človek le pomisliti more, z eneržijo brez primere svoje može izvoli za poslance, v ktere zaupanje stavi, da mu bodo vendar enkrat toliko zaželene najsvetejše pravice izvojevali. Nihče več ni

upal, da bomo pri drugih volitvah na Kranjskem zopet večino dobili, ko se je zvedelo, kdo stoji na strani naših protivnikov, in s kakošno strašno silo in s kakim orožjem se proti nam dela in na vse pretege agituje.

Morali so iti volilni možje, ne kakor vselej poprej v občine, ampak v kancelije volit, — da ne nam na hasen, to se samo ob sebi razumeva; češ, da jih bo manj prišlo in da se bodo dali laglje „podučiti.“ Narod je pa to nam nastavljeno limanico spremenil v brgon za neprijatelja; kajti poslali so res ljudje iz vsake vasi celó malo volilcev; al ti možje, ki so šli, bili so same prebrisane glave, in kar se narodnega poštenja tiče, nepremakljive skale, ki jim jih niti v Grintovcu, niti v Triglavu ni para; možje, katerim je vsako mečenje ali groženje bilo le bob v steno. Naj en sam izgled tù navedem: Iz neke precej velike vasi na Dolenskem so poslali štiri možé, ki so imeli med sabo dva volilca izvoliti. Ko bi bili v občini volili in ko bi bili prišli skoraj vsi možje, bili bi lahko pri znanem nasilji marsikterega revčeka in nevedneža pregovorili; al ti štirje, ktere so poslali, bili so najveljavnejši in najtehtnejši možaki iz sela, katerih vsak že svoje „Novice“ po dvajset let prebira in zemljepis, povestnico in slovanstvo bolje pozná kot marsikter tistih „rodoljubov“, ki se svetu ponujajo za „gute Krainer.“ In tako se je godilo povsod. Ko je pa prišel dan volitve poslancev, prišli so skoraj vsi, tudi po 10 do 12 ur dalječ. Od konca so se možjé v jirhastih hlačah enmalo čudno in debelo pogledovali, ko so tam pa tam zagledali žandarje z nasajenimi bajoneti, da se „red“ pri volitvi obdrži, kakor da bi se naši volilci, ki so večidel, hvala Bogu! vsi enega mnenja, katerikrat pri volitvah s pajsarji in sekirami obdelavali, kakor ima slavni „politiško zreli“ magjarski narod to navado pri vsaki volitvi. V nekem volilnem okrožji na Dolenskem bilo je prepovedano, da ne smeta več kot dva volilca skupaj stati, kajti „tres faciunt collegium“ in trem bi na zadnje res utegnili — tako so „ta viši“ gospodje računali — na misel priti narodnega kandidata voliti!!

Centralni komité razvijal je v zvezi z vlado neizmerno eneržijo, ki bi bila bolje stvari vredna; razposlal je na vse kraje svoje ribiče z malimi in velikimi trnki, z gostimi, finimi in surovimi, neotesanimi mrežami, da bi some, karfe, kline, ščuke, postrvi itd. po deželi lovili; al dobiček je bil ta, da še ne enega kapeljna vjeli niso. Sploh je znano, da so na Gorenskem v bohinjskem jezeru in v gornji Savi najžlahnejše postrvi; toraj je šel od centralnega odbora v predel, od ktereга stara pesem pravi:

„na Gorenščem je fletno, so visoče goré,
pa bistri studenci in bele cesté“

ribič z mrežo imenovano „gozdna homatija“; vrgel jo je najpoprej v Savo, potem v blejsko jezero, od jeze razpenjen jo zadrajsa še enkrat k Bohincem; al tudi tam je bilo, kakor da bi bile vse ribe izumrle. Al kdo pаметen si je le količkaj mogel misliti, da se bo naš Gorenec, od starodavnih časov sloveč kot najbistroumnejši lisjak med vsem slovenskim narodom, kadaj dal v tako nerodno „homatijo“ zamotati?!

Al to je bila vse bolj postranska ribarija; pravi matadorji — rekel bi ribči na morskega soma (Wallfisch-fahrer) — odjadrali so z najboljim orodjem, z vsemi barkami, mrežami, čolni in harpunami v Trebno, ker tam samo bi se bil lahko neizrečeno silni trud splačal, — bili so trije poslanci na enkrat voliti. Računal je centralni komité tako-le: 10 iz velikega posestva nam je zavarovanih, — v mestih in trgih, če ne vseh 8, saj najmanj 6, — v Trebnem trije, in večina je naša (ker $10 + 6 + 3 = 19$), in Dolenci — tako so

si dalje mislili — tudi nimajo tako po slonovo debele narodne kože, kakor Gorenci in Notranjci. Pripovedal mi je to čudno storijo prijatelj, ki je bil pri volitvi, tako-le: Malo pred volitvijo vprašam može iz trebanškega okraja v Ljubljani na žitnem trgu, kako da je? Ne vemo, gospod, kakošna bo — odgovorijo — „vi ne veste, kako se napenjajo nemškutarji, od hiše do hiše letajo, posebno pestijo župane; volilci so že vsi zmešani; sami ne vejo, pri čem da so, — naj pride spet kakor prvokrat g. dr. Bleiweis ali kdo drug doli, če ne, bo zeló.“ — Dr. Bleiweis je bil takrat bolehen, da ni mogel iz mesta; nagovorim dr. Tomana, naj se on doli potruji. Al on mi reče, da bo težko kaj opravil, ker ljudje ga osebno ne poznajo in naši ljudje neradi komu kaj verjamejo, kogar po osebi ne poznajo. Na zadnje se le dá gospod doktor pogovoriti, in ko na dan volitve v Trebnem med narod pridemo, vsuje se na enkrat vsa množica okoli njega in volilci ga od vseh krajev z živio-klici pozdravljajo. Začuden jih vpraša, od kod da ga vsi tako dobro poznajo? „Kako ne bi vas poznali, gospod doktor! saj zmiraj že 6 let od vas beremo, kako se čvrsto na Dunaji in v Ljubljani za naše pravice potezate!“ In bitka v Trebnem je bila tudi vdrugeč dobljena. — Vprašam zdaj naše protivnike: ali je bila to klerikalna, fevdalna, „črnočeska“ agitacija?! Z besedo „beremo“ so pokazali naši možje, da so politiško gotovo toliko izobraženi, kakor Arpadovi sinovi in da brambovce naših pravic bolje poznajo kot pa gornji Štajerci svojega Kaisersfelda in Rechbauera, doljnji Avstrijanci svojega Mühlfelda, Naceta itd. Da je bila vsa stara garda centralnega komité-a pri volitvi zbrana, to se samo ob sebi razumeva; kakošne aventure vse je dr. Toman tū doživel, naj pa sam v burki v enem djanji za novo dovoljeno dramatiško društvo v Ljubljani napiše; saj vredno bi bilo! — Ali kako so bili volilci sami veseli, ko so z vsemi tremi zopet zmagali — mi pripoveduje dalje prijatelj — skakali, vriskali so od veselja kakor pri svatbi; poslance so kakor ženine svoje v vis dizali in jih okoli nosili, radovali so se sami vse drugač kot mi z izvoljenimi poslanci vred. Napravili so možje iz svojega žepa obed, nazdravljali so narodu, svetlemu cesarju, domovini itd. Vsak poslanec jim je moral posebej kaj povedati in priseči, da se jim ne bo nikdar izneveril.

Ravno to se je godilo v metliškem okrožji, kjer so volilci poštenega narodnjaka gospodarja Kramariča, kterege so soglasni izbrali, na ramah okoli nosili. In tako je bilo povsod. — V Ljubljani je neki jezičen dohtar peljal volilce dr. Bleiweisa v gostilnico in jim plačal nekoliko bokalov, da bi jih „vinski duh“ drugač razsvetlil in ne bi volili Bleiweisa, o katerem jim pripoveduje, da hoče veliko hišo zidati v Ljubljani, dežela pa bode morala plačati itd. Al modri možaki brž razumejo kosmato laž jezičnega dohtarja, vstanejo izza mize in ga pustijo v krčmi samega zatrobivši mu besede Prešernove:

Dohtar, ti lažnjivi dohtar!
Kaj postopaš ti za nami?

Da je naša izvrstna duhovščina svojo dolžnost storila, o tem ni mogel nihče dvomiti, kdor jo le količkaj pozna; da bi bili pa oni nepošteni agitatorji, ali pa kakor je eden prvih naših nemškutarjev blagovolil izraziti se: „die Pfaffen kaben ja das arme Volk ganz in der Hand“, to je pa gola laž! Duhovni imajo res upljiv do naroda; al upljiv samo tak, ki ga ima vsak pošten človek, ker večidel so sami poštenjaki in skoraj vsi jako vneti za pravice svojega naroda, med katerim vedno živijo, s katerim imajo vsak trenutek po

noči in po dnevu opraviti in toraj tudi najbolj vejo, kje da ga čevelj tišči.

Da je temu tako, svedoči nam dopisnik madjaronskega časnika „Wanderer“-ja sam, ki gotovo ni za našo stvar navdušen, al vendar je toliko nepristran, da pravico govori. V obeh dopisih o prvi in drugi volitvi pravi, da so naši protivniki z ultramontanskim natolcevanjem vedno le po zgubi pripravljeni, kakor v znani basni lisica v kiselino grozdja; na Notranjskem neki — piše — je pri prvi volitvi neki župnik, ki je za nemškega kandidata glasoval, komaj svojim faranom peté odnesel, ker so mu neubogljive ovčice hotele na neko čudno drastično vižo narodno čut vcepiti.

Da je ultramontansko-klerikalno obrekvanje po zgubljeni bitki prazen izgovor, dokazali so nam najbolje naši protivniki sami s svojo postno pridigo „Kranjci pazite“. Ako bi imela res duhovščina naš narod v takih hudobnih kleščah, ne bi bil brezimni pridigar na-njo tako nespretno zagrumel; misliti si je moral c. comité, s tem si bomo reč še bolj pokvarili, to bi bilo petroleum vlivati v plamen švigajoči proti nam. V tolažbo pa c. comité-u povem, da njegov trud s razširjenjem te „pridige“ ni bil brez uspeha, ker v vsakem volilnem okrožji jo je precej volilcev od konca do kraja z veliko pazljivostjo preduhtalo, in tisti, kateri so bili doslej še razstrešenci, postali so neizmerno pazljivi in šli so soglasno ali pa z veliko večjo večino kot pa pri prvi volitvi volit naše kandidate. Zatoraj tū neznanemu pridigarju javno najlepšo zahvalo izrekujem za ta neprecenljiv poduk, ki ga je dal našemu narodu! V obče moramo biti zeló hvaležni gospodama Schmerlingu in Beustu, ker zdramili in organizirali so nam tako lepo narod in ga do take samosvesti spravili, da se mu ves slovanski svet čudi. Med ostalim navedem tū še to, da gre po volitvah samo v brežkim okrožji na Štajerskem do 50 eksemplarov „Novic“ in „Slovenca“ več od prej med narod.

Kot Ljubljana me je najbolj neprijetno zadel telegram iz glave Slovenije in akoravno smo v zboru v večini ostali, pobesel sem vendar glavo. Ali poleg sedeči veliki bilježnik županije zagrebške mi reče: „Prijatelj, pusti to na stran, ako bi pri nas na Hrovaškem v vseh uradnih počenši od prvega čefa do zadnjega pisarja s tako eneržijo za madjaronstvo delali, kakor so pri vas za nemškutarstvo, in da bi mi tako slavno zmagali, kakor ste vi, od veselja bi do stropa poskakoval, več je vredno, da ste zdaj z 21 poslanci zmagali, kakor pa da bi bili pri prvi volitvi z vsemi 36 predrli! — Res, ko sem zvedel, da je za nas 1 uradnik in čez 280 svobodnih mestnjanov glasovalo, da je bilo pri protivnikih skoraj ravno na robe, — da se za nas ni čisto nič agitiralo, ker smo bili zmage tako gotovi kakor lanskega julija naša armada proti Prusom, — da čez 100 naših volilcev še volit ni prišlo, prepričal sem se, da je bela Ljubljana le vendar narodna glava, da je skoz in skoz slovenska, kolikor jo je od Kurje vasi do Kravje doline, od Žabjeka do zadnje hiše na doljnih Poljanah.

Kako da je mnogo uradnikov pod Belkredi-om, kako pa pod Beustom glasovalo, obče je znano. Pri tej priliki mi pride na misel ta le dogodek: Ko je Napoleon III. „sufrage universel“ (občna volitev) za cesarja napravil, so, se ve, tudi vojaki imeli glasovanje. General Espinasse, ki je padel pri Magenti, bil je takrat polkovnik (oberst) 56. regimenta pešcev, kjer je bilo precej Lijoncev, znanih republikancev. Polkovnik bil je tudi neizrečeno v čerko B zaljubljen, ker je bil strašen Bonapartist. Da mu glasovanje po volji izpade, zato je dal v jutro na dan glasovanja pri vseh kompanijah drakoniške paragafe iz kazenskega vojaškega

zakonika o nepokornosti po koprôlih brati in posebno strašne kazni naglasovati. Ob desetih dopoldan po tem bila je velika parada. Polkovnik s temno nagrbančenim licem jaha skoz vse rede svojega regimenta in nazadnje spregovori tako-le: Zdaj bom zapovedal „présentez! (présentirt)! Tistim, kateri niso za cesarstvo, pa ni treba présenterati! Zdaj zakliče polkovnik s stentorskim glasom „attention!“ (pozor! — habt Acht), potem pa na vse grlo kakor Jupiter tonans zagrmí „présentez!“ Še enkrat jaha okoli regimenta in čez 5 minut imel je republike prvosednik Napoleon ta-le telegram na mizi: „Veličanstvo! ravno v tem trenutku Vas je 56. regiment v svobodni volitvi s strašnim navdušenjem soglasno za cesarja izbral! *Espinasse.*“

Neizmerno se mora pa vsak rodoljub radovati in žilja mu mora hitreje biti, ko vidi, kako nam krasni spol povsod v izgled domoljubja služi. Znano je, da so v Idrii, v Tržiču in v Kranji naše krasne ženske za nas bitko odločile. Kjer so le imele glas, nobena ni doma ostala; vse so prišle; najboljše, sicer dan in noč na hišo privezane gospodinje so na dan volitve vse gospodarstvo na kol obesile in šle dolžnost volitveno spolnit, katero sta rod in dom od njih tirjala. Ker listu našemu še prostora manjka, tû le en sam izgled: Iz Metlike je šlo vse, kar ima glas, od prvega do zadnjega, Ravnikaarja volit in med drugimi gospá K., ki je edino še ne staro dete, kterege sicer nikdar iz oči ne spustí, domá pustila in se čez klance v Novomesto odpeljala. Ko so ji domači prigovarjali, naj ostane domá, ker bo brez nje zmaga gotovo naša, reče: „Tudi jaz se tega nadjam, ali ko bi slučajno g. Ravnikaar ravno za en glas premalo dobil, nepopisljivo bi me vest pekla, da bi bila ravno moja nemarnost tega kriva.“

To nam je bolji porok boljše prihodnosti, kajti, ako ni rodoljubnih mater, ne more biti rodoljubnih sinov!

Naši vrli Metličani pa še dandanašnje ne morejo verjeti, da bi bil kdo drug njihov poslanec, nego Ravnikaar, pravijo, da sicer bi morala biti strašna zmešnjava. Slava jim!

Tako bi še lahko sto in sto rodoljubnih djanj našega naroda navedel in debele, debele bukve napisal, ako bi bilo tû za to prostora. Sklepam ta članek s tem, da naš narod ves, kar ga je, ob Savi, Soči in Dravi je zlata vreden in neprecenljiv; ogledal sem se sèm ter tje na našem jugu in z mirno vestjo smem reči, da je, kar se izobraženosti, marljivosti in zdaj tudi politiške zrelosti tiče, prvi med svojimi jugoslovanskimi brati. Sveta naloga njegovih poslancev, ktere si je s takimi žrtvami in s takim trudom zbral, zdaj je, da mu to mesto na slovanskem jugu izvojujejo, katero mu gré po Bogu in po pravici!

Dr. V. Zarnik.

Govor v ljubljanski čitalnici 7. aprila.

Zložil in govoril Ivan Zupan.

Vstala narava vesela,
Pomlad je sipala cvetje:
V srcu budilo se petje,
V srcu ljubezen je bdéla.
Zupan.

Pomlad je vstala, pomlad! — O kako čarobno presunja to imé srce mladenško! Cvetó raznobojne cvetice, cvetè beli zvonček, vijolica višnjeva in sèm ter tje že kaka rdeča roža, in slovenske device vežejo to cvetje v nežne šopke slovanskih barv in zraven jim vrè po srcu tiho šepetanje: Mlada si, veseli se, pomlad je vstala!

Pomlad je vstala! Pod sinje nebo se dviga škrjanec, kmalu bo slavec gnjezdo stavil med veje zelene, pel bo o večernem mraku, ti pa boš pod drevjem sanjaje glavo podpiral tik šumljajočega potoka, večerni duhovi pa ti bodo frfraje krog tebe pravili tiho, tiho: Pomlad je vstala!

Pomlad je vstala! Stal boš vrh hriba, solnce je zatonilo. Kaže se ti krasen prizor, gledaš po senčni dolini, pogledaš više, više na snežnike gorenske, nad njimi plava zor večerni in po nebesu se steza, — gore so bele, zarja rdeča, nebo višnjevo; slovenske barve so tudi take, in ti si Slovenec, in ti si mladeneč in — pomlad je vstala!

Vstala je pomlad domovinska. Nekaj let je že preteklo, kar je pel pesnik Slovincem kakor poje zgodnji škrjanec, pel je Vodnik; pel je prvi slavec, da glasú tako budečega, tako žarnega, tako milega, tako otožnega še nisi slišal, pel nam je slavec, pel Preširen; peli so in pojó še pesniki slovenski, pele so in pojó še pesnice slovenske in strmé nad temi glasovi, vnema se, gorí in plamtí za domovino predrago zarod mladenški in deklški. Šla sta spavat smrtno spanje Rihar in Mašek, toda živé še drugi skladatelji slovanski in tudi pesmi umrlih še živé, — idi v cerkev, slovenski sin in hči slovenska, ali idi v čitalnico, idi v mesta ali idi v vasi, idi med Slovence, čul boš med njimi petje slovansko, veselo boš čul in rekel: Slovenski narod poje, slovenski narod živí

Za domovino, sveto domovino!
Al si ga čul čarobni glas,
Kak je zvonél čez hrib in dolino,
Čez mesto, trg, čez vsako vas!

Pomlad je vstala! Pridni kmet slovenski orje in seje, pobožni slovenski ratar upa od neba, da bo klasje plenjalo, da bo setev obrodila.

Orje se že nekaj let ledina slovenskega slovstva, marsiktero zrno mnogoterih véd sé je vgreznilo v zemljo domačo, marsikter sad je dozorel.

Še lepši sad bo zorel, če se ne boš strašil ne truda ne znoja; slovenski um in dlan slovenska naj ne miruje, orji, sej, „gani se vrli ratar!“

„Živi, živi duh slovanski,
Bodi živ na véke!“

Povejte nam, vi možjé, izbrani izmed mnogih, vrli zastopniki národa vrlega, povejte nam: ali ne stoji Gorenec trdno in stalno za dragi dom slovenski, kakor stojé Triglava glave sive? Povejte nam, ali ne bdi vgreznjena v srce Dolenca ljubezen do domovine tako žareča, tako čista kakor vince dolensko? Povejte nam, ali ni ljubezen, ki jo globoko čutijo Notranjci za domovino, ljubezen tako divna, tako čudesna, kakor večno čudo podzemeljskih jám? Povejte nam možje slovenski, ali ni ljubezen, čutilo srčno blagega Slovenca do predrage domovine tako čisto, tako sveto kakor solza, ki jo je jokalo samo Božje okó?

Povejte nam to možje slavljani, izbrani izmed mnogih, možjé, ki vas pozdravljam presrečno! Pozdravljam vas, vi, ki se v prvi vrsti borite za domovino, dobro veste, da je še treba dela mnogo, mnogo. Nam vsem, vsem toraj, slavna družba, veljajo besede pesnika:

Nategni krepko — prirojeno véz,
Okleni se predrage domovine,
Posveti v blagor srce jej in dušo,
Tû ima korenike tvoja moč!

Kratkočasne drobtinice.

Vsa Avstrija se trese.

Ogri se tresejo od veselja zato, ker imajo to, kar so hoteli.